

Warszawa-Lublin, dnia 14 lutego 2023 r.

dr hab. Wojciech Szczepan Staszewski, prof. KUL
Katedra Prawa Międzynarodowego i Prawa Unii Europejskiej
Instytut Nauk Prawnych
Wydział Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji
Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II

RECENZJA

rozprawy doktorskiej Pana mgra Pawła Stefanka
pt. *Prawo dostępu do procedury udzielania ochrony międzynarodowej*
- *studium prawnoporównawcze,*
Warszawa 2022, ss. 390 + streszczenie (s. 391-393),
przygotowanej pod kierunkiem
prof. UW dr hab. Zdzisława Galickiego,
promotor pomocniczy: dr Zuzanna Kulińska-Kępa

1. Uwagi wstępne

Dnia 31 maja 2019 r. uchwałą Rady Naukowej Instytutu Prawa Międzynarodowego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego powołany zostałem na recenzenta rozprawy doktorskiej Pana mgra Pawła Stefanka, zatytułowanej „Międzynarodowy system azylowy” (Warszawa 2019, ss. 319), przygotowanej pod kierunkiem naukowym Pana prof. UW dra hab. Zdzisława Galickiego (promotor pomocniczy: Pani dr Zuzanna Kulińska-Kępa). Przewód doktorski doktorskim wszczęty został w Instytucie Prawa Międzynarodowego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego.

W przygotowanej i przedłożonej przeze mnie recenzji z dnia 21 sierpnia 2019 r., będącej wykonaniem dyspozycji wspomnianej uchwały Rady Naukowej Instytutu Prawa Międzynarodowego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego z dnia 31 maja 2019 r., działając zgodnie z § 6 ust. 6 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 19 stycznia 2018 r. w sprawie szczegółowego trybu i warunków

przeprowadzania czynności w przewodzie doktorskim, w postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora (Dz.U. z 2018 r., poz. 261), wystąpiłem do Rady Naukowej Instytutu Prawa Międzynarodowego Wydziału Prawa i Administracji UW z wnioskiem o niepodjęcie działań, zmierzających do publicznej obrony rozprawy doktorskiej i o jej poprawę przez Doktoranta, co szczegółowo uzasadniłem we wspomnianej recenzji.

Pismem z dnia 25 kwietnia 2022 r. zostałem poinformowany, że na podstawie uchwały z dnia 20 kwietnia 2022 r. (nr 7/D-IPM/2022) Stałej Komisji Doktorskiej nr 4 Rady Naukowej Dyscypliny Nauki Prawne Uniwersytetu Warszawskiego w sprawie ponownego przekazania do recenzentów pracy doktorskiej mgr. Pawła Stefanka zostałem wskazany do dokonania ponownej oceny załączonej rozprawy doktorskiej, pod zmienionym – uchwałą Rady Naukowej Instytutu Prawa Międzynarodowego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego z dnia 31 maja 2019 r. (nr 81/D-IPM/2019) w sprawie zmiany tematu rozprawy doktorskiej mgr. Pawła Stefanka z „Międzynarodowy system azylowy” na „Prawo dostępu do procedury udzielania ochrony międzynarodowej – studium prawnoporównawcze” – tytułem „Prawo dostępu do procedury udzielania ochrony międzynarodowej – studium prawnoporównawcze”, przygotowanej pod kierunkiem naukowym prof. UW dra hab. Zdzisława Galickiego (promotor pomocniczy: Pani dr Zuzanna Kulińska-Kępa).

Niniejszym przedkładam recenzję poprawionej rozprawy doktorskiej Pana mgra Pawła Stefanka pod zmienionym tytułem „Prawo dostępu do procedury udzielania ochrony międzynarodowej – studium prawnoporównawcze”, przygotowanej na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego, pod naukowym kierunkiem Pana prof. UW dra hab. Zdzisława Galickiego (promotor pomocniczy: Pani dr Zuzanna Kulińska-Kępa), jako wykonanie dyspozycji wspomnianej uchwały z dnia 20 kwietnia 2022 r. (nr 7/D-IPM/2022) Stałej Komisji Doktorskiej nr 4 Rady Naukowej Dyscypliny Nauki Prawne Uniwersytetu Warszawskiego w sprawie ponownego przekazania do recenzentów pracy doktorskiej mgr. Pawła Stefanka. Zaznaczam przy tym, że biorąc pod uwagę zmianę tematu i treści pracy, a także zaproponowane przez Doktoranta nowe badania naukowe, recenzowana rozprawa w swej istocie jest nowym opracowaniem, a zatem niniejsza recenzja nie weryfikuje faktu poprawienia pierwotnie recenzowanej dysertacji zgodnie z zaleceniami, a dokonuje analizy wszystkich aspektów rozprawy doktorskiej podlegających ocenie.

2. Wybór tematu rozprawy i problematyka badawcza

Temat dysertacji został zmieniony, o czym wspominam wcześniej i co oceniam pozytywnie, a tak zakreślona i podjęta przez Doktoranta problematyka badawcza zasługuje by uczynić ją przedmiotem analizy prawniczej. Nie była ona bowiem dotychczas w sposób całościowy i pogłębiony zaprezentowana w polskim piśmiennictwie naukowym z zakresu prawa międzynarodowego (w tym prawa Unii Europejskiej). Nie budzi wątpliwości też jej aktualność, biorąc pod uwagę zachodzące procesy migracyjne i problemy z tym związane. Należy też mieć na względzie, że zagadnienia migracji ludności budzą coraz większe zainteresowanie w piśmiennictwie naukowym, w tym z zakresu nauk prawnych.

Temat rozprawy zaproponowany przez Autora – prawo dostępu do procedury udzielenia ochrony międzynarodowej – sugeruje przedmiot prowadzonych rozważań, czemu daje On także wyraz we wstępie pisząc, że „celem niniejszej rozprawy jest udowodnienie hipotezy, zgodnie z którą na gruncie prawa międzynarodowego, unijnego oraz prawa wewnętrznego analizowanych państw doszło do wykształcenia się prawa dostępu do procedury udzielenia ochrony międzynarodowej. Ponadto w niniejszej pracy szczegółowo przeanalizowana i udowodniona została, podzielana przez autora i pojawiająca się już w literaturze przedmiotu teza, wedle której prawo dostępu do procedury udzielenia ochrony międzynarodowej jest zaliczane w poczet podstawowych praw człowieka”. Odnosząc się do tak sformułowanej wypowiedzi Autora nasuwa się pytanie o umiejętność właściwego konstruowania tezy i hipotezy oraz rozróżnienia tych pojęć. Teza – jak wyjaśnia J. Apanowicz – „w ujęciu metodologicznym są to problemy szczegółowe lub pytania problemowe (robocze) wynikające z problemu badawczego (naukowego). Jest to, zatem to, co wyrażone twierdzeniem lub pytaniem należy zbadać, poznać i udowodnić” (J. Apanowicz, „Metodologia ogólna”, Gdynia 2002, s. 46). Z kolei „wyrażając w tezach (problemach szczegółowych, pytaniach problemowych) założenie, konkluzję lub twierdzenie istnienia związków i zależności między poszczególnymi przedmiotami, faktami lub zjawiskami (procesami) w danym problemie badawczym przygotowujemy przesłanki (fakty naukowe) do sformułowania hipotezy”, która jest „przypuszczeniem lub prawdopodobieństwem istnienia (obecności) lub nie, danej rzeczy, zdarzenia, czy też zjawiska (procesu) w określonym miejscu lub czasie (J. Apanowicz, „Metodologia ogólna”, Gdynia 2002, s. 47-48).

Można stwierdzić, że tak skonstruowany temat wskazuje na wykształcenie się i rozwój indywidualnego prawa człowieka poszukującego ochrony do posiadania prawa dostępu do procedury uzyskania ochrony międzynarodowej, co Autor próbuje udowodnić w rozprawie. Nie wchodząc w polemikę z Autorem muszę stwierdzić, że po zapoznaniu się z pracą nie czuję się przekonany do tego poglądu i raczej stoję na stanowisku, że mamy do czynienia z prawem ubiegania się o udzielenie ochrony międzynarodowej, a stosowane procedury są wynikiem realizacji tego uprawnienia. Zresztą odnosząc się do prawa uchodźczego i w późniejszych rozważaniach do prawa dostępu do procedury udzielenia ochrony międzynarodowej Autor pisze o „prawie, które daje prawa” (s. 6, 355).

Pomimo odmiennego stanowiska stwierdzam, że wybór problematyki badawczej zasługuje na aprobatę, biorąc pod uwagę doniosłość i aktualność analizowanych zagadnień, a tytuł rozprawy określa obszar, którym zajął się Doktorant.

3. Układ treści i systematyka rozprawy

W zakresie układu treści stwierdzam, że – co do zasady – koresponduje on z obranym tytułem rozprawy. Został on ujęty – prócz wstępu, zakończenia, bibliografii oraz streszczenia – w sześć następujących po sobie logicznie rozdziałów, zatytułowanych odpowiednio: rozdział I – „Zarys międzynarodowego prawa uchodźczego”, rozdział II – „Prawo do złożenia wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej”, rozdział III – „Określenie państwa odpowiedzialnego za rozpatrzenie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej”, rozdział IV – „Prawo dostępu do procedury udzielenia ochrony międzynarodowej w toku realizacji trybów nadzwyczajnych procedury udzielenia ochrony”, rozdział V – „Postępowanie dowodowe a prawo dostępu do procedury udzielania ochrony międzynarodowej” oraz ostatni rozdział VI – „Prawo do skutecznego środka zaskarżenia jako element prawa dostępu do procedury udzielenia ochrony międzynarodowej”. Taki układ treści wpisuje się w schemat od ogółu do szczegółu, wprowadzając czytelnika w wielowątkowe meandry prowadzonych badań.

W kontekście obranego układu treści sformułować można kilka uwag, nie niweczających prawa Autora do przedstawienia treści zgodnie ze swoją koncepcją, jednak ograniczę się do zaprezentowania dwóch kluczowych, a mianowicie: 1. odniosę się do rozdziałów, do których mam najwięcej zastrzeżeń oraz 2. wykażę niekonsekwencję Autora w zakresie budowy struktury pracy – Autor we wstępie zakreśla bowiem, że „ochrona międzynarodowa, która w niniejszej pracy oznacza zarówno status uchodźcy jak

i ochronę komplementarną". Gdyby zatem podzielił poszczególne rozdziały w oparciu o te dwie formy udzielania ochrony międzynarodowej, które poddał analizie, wykazałby konsekwencję i uporządkowanie analiz, unikając wielu zarzutów. Dodam też, że nie jest właściwe zawężanie znaczenia pojęcia „ochrony międzynarodowej”, które jest ugruntowane i obejmuje więcej form niż Autor wskazuje. Nie można tak swobodnie, według własnego uznania, ograniczać zakresu pojęciowego jedynie do wybranych według własnego uznania dwóch form. W dodatku, skoro praca ograniczona została do tych dwóch form, to winno to być wówczas precyzyjnie określone w tytule rozprawy, by nie wprowadzać czytelnika w błąd.

Z aprobatą należy przyjąć umieszczenie rozważań wprowadzających w ramach rozdziału pierwszego, chociaż tytuł tego rozdziału nie oddaje w sposób właściwy jego zawartości i trudno go zaakceptować. Rozdział ten został zatytułowany „Zarys międzynarodowego prawa uchodźczego”, co mogłoby wskazywać, że wręcz będzie przedstawione wszystko co dotyczy prawa uchodźczego w zarysie, a odnosi się do kwestii genezy i kształtowania się prawa uchodźczego (niezbyt trafnie także określono część oznaczoną 1.1.1. „Geneza międzynarodowego prawa uchodźczego”, gdyż zawarto tam rozważania także dotyczące kształtowania się tego prawa na przestrzeni dziejów), a także przesłanek stanowiących podstawę do nadania statusu uchodźcy (część tę nazwano „1.1. Podstawowe desygnaty terminu uchodźca” i to w tej części umieszczono rozważania dotyczące kształtowania się prawa uchodźczego), a także ochrony uzupełniającej (Autor używa sformułowania ochrona komplementarna, co uważam za niewłaściwe i do czego odniosę się w dalszej części recenzji oraz niezbyt fortunnie podzielił tę część pracy: 1.2.1. Rozwój unijnego prawa uchodźczego; 1.2.2. Pojęcie poważnej krzywdy w orzecznictwie ETPCz oraz w prawie unijnym; 1.2.3. Ochrona komplementarna poza Europą) oraz odmowy udzielania ochrony międzynarodowej (w tej części niezbyt trafnie określono tytuły poszczególnych podrozdziałów: 1.3.1. Konwencyjne przyczyny odmowy przyznania statusu uchodźcy; 1.3.2. Orzecznictwo ETPCz w sprawach dotyczących możliwości wydalenia osoby stwarzającej zagrożenie dla bezpieczeństwa publicznego; 1.3.3. Ochrona międzynarodowa w dobie zagrożenia terrorystycznego).

W przypadku rozdziału drugiego nie jest zrozumiałe nadanie takiego kształtu tej części pracy oraz nadanie takich tytułów dwóm głównym podrozdziałom. Rozdział poświęcony został prawu do złożenia wniosku o udzieleniu ochrony międzynarodowej zawiera rozważania poświęcone zasadzie *non-refoulement* (z j. franc. nie zwracać) oraz

rejestracji wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej. Tytuł ten raczej sugeruje o rozważaniach w zakresie prawa do złożenia wniosku o nadanie statusu uchodźcy oraz prawa do złożenia wniosku o udzielenie ochrony uzupełniającej.

Z kolei w rozdziale trzecim razi używanie pewnych sformułowań, które raczej mogą być stosowane w języku publicystycznym, a nie naukowym, jak np. procedura dublińska, orzecznictwo dublińskie. Nadmienię, że mamy Wspólnotowy Europejski System Azylowy, którego początki sięgają *acquis* Schengen, a jednym z jego etapów są tzw. rozporządzenia dublińskie. Trudno się zgodzić też na używanie sformułowania „system dubliński”, mając na uwadze precyzję języka prawniczego i nie wyjaśniając w pracy, czy mamy do czynienia obecnie z samoistnym „systemem dublińskim”, czy jest to jedynie element Wspólnego Europejskiego Systemu Azylowego, na co można było już zwrócić uwagę w rozdziale pierwszym prezentując rozwój prawa UE w tym zakresie.

Warto przy tym zaznaczyć, że wyraz „system” jest definiowany jako „układ powiązanych ze sobą elementów, mający określoną budowę i stanowiący uporządkowaną całość” [*Uniwersalny słownik języka polskiego*, red. S. Dubicz, t. IV: R-V, Warszawa 2003, s. 619-620], czy też jako „skoordynowany układ elementów, zbiór tworzący pewną całość uwarunkowaną stałym, logicznym uporządkowaniem jego części składowych” [*Słownik języka polskiego PWN*, red. M. Szymczak, R-Z, Warszawa 1998, s. 360]. Dogłębną analizę kategorii „systemu”, przydatną dla analiz jurydycznych, z których Autor powinien skorzystać, dokonała w swojej pracy E. Cała-Wacinkiewicz [*Fragmentacja prawa międzynarodowego*, Warszawa 2018, s. 148 i nast.].

Szkoda, że Autor omawiając zagadnienia związane z określeniem państwa odpowiedzialnego za rozpatrzenie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej w ramach tzw. mechanizmu dublińskiego nie podzielił tego na poszczególne kryteria (np. kryterium względów rodzinnych, kryterium posiadania dokumentu pobytu lub wizy, kryterium niezgodności z prawem przekraczania granicy itd.).

W dalszej części pracy analizuje prawo dostępu do procedury udzielania ochrony międzynarodowej w toku realizacji trybów nadzwyczajnych procedury udzielania ochrony; postępowanie dowodowe oraz prawo do skutecznego środka zaskarżenia jako element prawa dostępu do procedury udzielania ochrony międzynarodowej.

Szkoda, że rozdziały nie zostały poprzedzone uwagami wstępnymi, w których Autor dokonałaby wprowadzenia do analizowanych zagadnień i nakreśliłaby ich ramy.

Natomiast, co zasługuje na podkreślenie, kończą się one wnioskami, w których przedstawiono podsumowanie z prowadzonych rozważań.

4. Cele, tezy, pytania oraz metody badawcze

Jeśli idzie o cel pracy oraz sformułowane tezy to Autor odniósł się do nich we wstępie. Już sam fakt zyskuje na znaczeniu, jako że ostatnimi czasy coraz częściej spotkać można prace, stanowiące raczej zbiór przemyśleń na dany temat, aniżeli rozwiązujących konkretny, wyraziście postawiony problem badawczy. Nie można zapominać, że to właśnie metodologia pracy jest wyznacznikiem jej naukowości, podlegającej ocenie w postępowaniu o awans naukowy. Należy mieć na względzie także to, że źle sformułowany problem badawczy osłabia zawsze wartość pracy bo miarą naukowości w rozprawie doktorskiej jest zaprezentowanie problemu badawczego i jego rozwiązanie.

Co do celu rozprawy Autor stwierdził, że „celem niniejszej rozprawy jest udowodnienie hipotezy, zgodnie z którą na gruncie prawa międzynarodowego, unijnego oraz prawa wewnętrznego analizowanych państw doszło do wykształcenia się prawa dostępu do procedury udzielenia ochrony międzynarodowej. Ponadto w niniejszej pracy szczegółowo przeanalizowana i udowodniona została, podzielana przez autora i pojawiająca się już w literaturze przedmiotu teza, wedle której prawo dostępu do procedury udzielenia ochrony międzynarodowej jest zaliczane w poczet podstawowych praw człowieka”. Odniosłem się wcześniej do kwestii hipotezy oraz tezy, a także ich konstrukcji, a zatem nie będę tego powtarzał. Autor we wstępie stawia też pomniejsze problemy badawcze, które służą realizacji głównego.

W pracy wskazane zostały i wykorzystane prawidłowe metody badawcze – historyczna, dogmatyczna, porównawcza.

5. Merytoryczna ocena rozprawy doktorskiej

Pod względem merytorycznym, mimo wskazywanych mankamentów, praca zasługuje na pozytywną ocenę. Autor wykazał się dobrą znajomością prezentowanych w pracy zagadnień. Rozprawa została napisana z uwzględnieniem właściwie dobranego zestawu piśmiennictwa naukowego, chociaż niektórych istotnych pozycji brakuje, które bez wątpienia wniosłyby do pracy szersze spojrzenie na analizowane zagadnienia, jak chociażby opublikowane w języku polskim i wydane wcześniej, do których Autor nie powinien mieć problemu z dostępem: B. Wierzbicki, „Sytuacja prawna uchodźcy w

systemie międzynarodowej ochrony praw człowieka”, Białystok 1993; J. Białocerkiewicz, „Status prawny cudzoziemca w świetle standardów międzynarodowych”, Toruń 1999; A. Potyrała, „Współczesne uchodźstwo. Próby rozwiązania międzynarodowego problemu”, Poznań 2005; czy numer czasopisma pt. „Białostockie Studia Prawnicze” z 2007 r., nr 2, w którym znajduje się wiele ciekawych opracowań. Niestety niektóre pozycje, chociaż wskazane w pracy, jak np. przywołana w przypisie nr 28 monografia B. Mikołajczyk pt. „Osoby ubiegające się o status uchodźcy. Ich prawa i standardy traktowania” (Katowice 2004) nie została w pracy we właściwy sposób wykorzystana – została przywołana jedynie we wstępie we fragmencie odnoszącym się do wykorzystanej literatury, a później już nigdzie nie pojawia się w pracy, jak też nie została wykazana w bibliografii.

Pragnę zaznaczyć, co oceniam pozytywnie, że Doktorant powołując się na wypowiedzi różnych autorów, nie ogranicza się do ich deskryptywnego zaprezentowania, ale stara się przedstawić własne stanowisko – krytyczne bądź aprobujące. Chociaż też muszę przyznać, że czasami brakuje zdecydowania i krytycznego spojrzenia na prezentowane stanowiska – warto zaprezentować własne poglądy.

Rezygnując z referowania – zawartych przez Autora w poszczególnych rozdziałach treści, co częściowo uczyniłem wcześniej – pragnę zauważyć, że prowadzone rozważania w wielu fragmentach pracy są ciekawe i oparte na właściwie dokonanej analizie regulacji prawnych, przy wykorzystaniu literatury przedmiotu. Gdyby Autor dopracował warstwę metodologiczną i terminologiczną oraz uporządkował swoje rozważania, to rozprawa niewątpliwie zyskałaby na ogólnej, naukowej wartości. Należało też czasami dopracować język opracowania i wyeliminować wkradający się czasami styl publicystyczny, o czym wspominałem i wspomnę w dalszej części recenzji. Należy stwierdzić, że rozprawa obrazuje – co już wspominałem – dobrą znajomość prezentowanych w pracy zagadnień i cechuje się umiejętnością wyciągania właściwych wniosków, niekiedy zakłóconą wadliwym stylem pisania i brakiem uporządkowania wywodów.

Podsumowując ocenę warstwy merytorycznej rozprawy, stwierdzam, że przedłożoną do recenzji rozprawę, mimo jej niedostatków i niedociągnięć, oceniam pozytywnie. Chciałbym podkreślić, że Autor stara się – co jest niezwykle cenne w pracach tego typu – wyrażać własne opinie i poglądy, dokonywać ocen obowiązujących regulacji prawnych oraz we właściwy sposób prezentować analizowane orzecznictwo.

6. Dobór i wykorzystanie materiałów źródłowych i literatury oraz formalna strona rozprawy

Prawniczy język rozprawy jest na ogół poprawny, ale w tekście można też wskazać wyrażenia niewłaściwe, nieprecyzyjne, jak też usterki stylistyczne i gramatyczne oraz błędy korektorskie, które powinny być skorygowane.

Dla przykładu Autor pisze np. „powstał Układ” (s. 21), a przecież został przyjęty (otwarty do podpisu, podpisany itp.), posługuje się nieprawidłowym terminem „zapis” zamiast określeniem postanowienie lub przepis, co razi szczególnie w pracach z zakresu nauk prawnych [np. „[...]wprost odwołała się do zapisów Konwencji Genewskiej” (s. 28).

Niezrozumiałe jest posługiwanie się przez Autora określeniem „ochrona komplementarna”, skoro i przepisy przyjętych aktów prawnych w ramach UE, jak i też przepisy prawa polskiego używają pojęcia „ochrona uzupełniająca”. Nie ma sensu i potrzeby wprowadzać nowych kategorii pojęciowych, które mogą wprowadzać zamieszanie pojęciowo-terminologiczne. Przecież ustawodawca użył tego pojęcia celowo, mając na uwadze, że ochrona uzupełniająca jest komplementarna w odniesieniu do nabycia statusu uchodźcy. Nie rozumiem też np. co oznacza orzecznictwo dublińskie – winno się w pracy w sposób precyzyjny posługiwać językiem.

Pewne nieprawidłowości występują w odniesieniu do techniki redagowania przypisów. Można niestety poczynić uwagę, że przypisy zostały wręcz niestarannie opracowane w dysertacji. Autor nie jest konsekwentny w stosowaniu jednolitych zasad ich redagowania – liczne skróty, które stosuje bez logicznego klucza, świadczą o pewnych niedociągnięciach w opanowaniu warsztatu naukowego.

Zdarzają się też błędy korektorskie i za takie uznaję m.in. zniekształcenia sygnatur przywoływanych orzeczeń przez umieszczenie znaku zapytania w kwadracie (np. na s. 45, 59, 256). Na stronie 255 oprócz umieszczenia kwadratu ze znakiem zapytania umieszczono jeszcze w indeksie górnym wyboldowane słowo rozpoczynające zdanie „zgodnie”. Należało staranniej przeprowadzić korektę tekstu i wyeliminować wszelkie błędy. Odnosi się wrażenie, że Autor nawet nie dokonał „przekartkowania” rozprawy po jej wydrukowaniu.

Sporządzanie przypisów źródłowych pozostawia wiele do życzenia. Niezrozumiałe jest, że w niektórych miejscach nie umieszczono informacji o miejscu publikacji przywoływanych dokumentów, np. na s. 14 wspomina Autor o Konwencji NZ o statusie bezpaństwowców z 1954 r., Konwencji NZ o ograniczaniu zjawiska bezpaństwowości z

1961 r.; na s. 33 pisze o Międzynarodowym Pakcie Praw Obywatelskich i Politycznych. Dodam, że przywołuje błędną datę przyjęcia Paktu – 1996 r. zamiast 1966 r. Niezrozumiałe jest też dlaczego w przypisie nr 10 podaje miejsce publikacji Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, skoro już to czyni wcześniej w przypisie nr 5, a dodatkowo przypis nr 10 odnosi się do Regulaminu Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, co może sugerować, że we wskazanym Dzienniku Ustaw został opublikowany wspomniany Regulamin. Przywołując pierwszy raz Konwencję genewską dotyczącą statusu uchodźców z 1951 r. podaje dwie pozycje do wskazanego numeru Dziennika Ustaw, a przecież pod poz. 517 nie została opublikowana Konwencja z 1951 r., a Protokół dotyczący statusu uchodźców z 1967 r. Dodam, że ani w tekście, ani w przypisie na stronie 10 nie wspomina o Protokole z 1967 r. W niektórych miejscach w tekście umieszcza miejsce publikacji przywoływanych dokumentów, co powinien czynić w przypisach (np. zob. s. 14-15). Nie jest też zrozumiałe, dlaczego stawia kropkę po tytułach poszczególnych części pracy.

Autor czasami nie zweryfikował danych o miejscu publikacji dokumentów i nie uwzględnił, że były one zmieniane, np. podając dane o ustawie z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach wskazuje Dz.U. z 2020 r. poz. 35, zapominając, że następowały już zmiany (dodam, że w samym 2020 r. trzy, kolejny tekst jednolity opublikowano w 2021 r.).

Bibliografia zajmuje w tekście rozprawy trzydzieści cztery stron. Autor dokonał następującego podziału: umowy międzynarodowe; akty prawa pierwotnego Unii Europejskiej; rozporządzenia Unii Europejskiej; dyrektywy Unii Europejskiej; decyzje Unii Europejskiej; projekty aktów prawnych; akty prawa wewnętrznego; periodyki; materiały zamieszczone na stronach internetowych; podręczniki, monografie; inne opracowania; dokumenty Unii Europejskiej; wyroki i decyzje Europejskiego Trybunału Praw Człowieka; orzeczenia Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej; wyroki międzynarodowych trybunałów karnych; wyroki sądów krajowych.

Taki podział nie jest zrozumiały. Autor winien w pierwszej kolejności podzielić pozycje na źródła i literaturę, by później podzielić te dwie zasadnicze części na mniejsze jednostki redakcyjne. Wydaje się, że taki wykaz byłby czytelniejszy i dawał właściwy pogląd na wykorzystany materiał. Błędne jest nazwanie zbioru przywołanych artykułów z czasopism periodykami (!). Nie jest też do przyjęcia w wykazie podręczników i monografii umieszczanie artykułów z monografii wieloautorskich. Spoglądając na wykaz

można stwierdzić, że Autor niestety nie odróżnia czym jest artykuł naukowy od tego czym jest monografia.

Odnosząc się do sporządzonego wykazu opracowań naukowych stwierdzam, że Autor wykorzystwała literaturę przedmiotu, zarówno polską, jak i obcą, przy zastosowaniu porządku alfabetycznego. Gdyby Autor umieścił wykorzystane opracowania naukowe z podziałem na prace zwarte oraz artykuły i studia naukowe to w pełni oddałby „obraz” zastosowanych w pracy opracowań, a także ich rangę. Niestety nie wszystkie pozycje zostały wskazane w wykazie, jak np. przywołana wcześniej publikacja B. Mikołaczyk, a w przypadku niektórych nie został podany pełen tytuł, jak w przypadku np. opracowania J. Balickiego (tytuł właściwy brzmi: „Imigranci i uchodźcy w Unii Europejskiej. Humanizacja polityki imigracyjnej i azylowej”).

W zaprezentowanym wykazie umów międzynarodowych wątpliwości budzi taka ich prezentacja. Nie jest zrozumiała zastosowana kolejność, co pewnie wynika z faktu, że Autor pomija bardzo często datę podpisania (przyjęcia) umowy międzynarodowej. Winien wiedzieć, że bierzemy w tym przypadku kryterium chronologiczne. Dodam, że w przypadku niektórych przywoływanych umów międzynarodowych nie podał miejsca ich publikacji albo też podając w przypadku niektórych umów nie był precyzyjny i nie zaznaczył, że zostały one opublikowane w załączniku do Dziennika Ustaw. Nadmienię, że podając umowy międzynarodowe winien Autor przyjąć właściwe reguły podawania ich tytułów – pełne, oficjalne tytuły wraz z miejscem i datą zawarcia, a następnie miejsce publikacji.

Podobne uwagi można skonstruować do zamieszczonego w pracy wykazu aktów prawa pierwotnego Unii Europejskiej, w którym Autor zastosował dość specyficzny sposób prezentowania owych aktów, nie podając przy tym dat ich przyjęcia. Niewłaściwe kryteria zostały zastosowane również w zamieszczonym spisie aktów prawa wtórnego Unii Europejskiej – nawet w ramach poszczególnej kategorii dokumentów nie uwzględniono ich kolejności w oparciu o chronologię (np. dyrektywa z 2001 r. została zamieszczona po dyrektywie z 2013 r.

W przypadku aktów prawa krajowego, uwzględniono co prawda kryterium hierarchii, jak np. w przypadku aktów prawa polskiego i w pierwszej kolejności podano ustawę zasadniczą, a następnie ustawy („zwykłe”), przy czym nie jest jasne dlaczego umieszczono też projekt ustawy, skoro w wykazie znajduje się odrębna jednostka redakcyjna: projekty aktów prawnych. Warto, by Autor zwrócił uwagę na właściwe

podawanie publikatora wraz z informacją o zmianach (np. podając Konstytucję z 1997 r. nie odnotował, że od daty jej opublikowania w pierwotnym brzmieniu nastąpiły zmiany; co dotyczy także innych dokumentów, o czym wspomniałem wcześniej).

W pracy – co należy docenić i podkreślić – wykorzystane zostało orzecznictwo, które we właściwy sposób uwzględniono. Niestety w prezentowanym wykazie znajdują się błędy korektorskie, podobne jak w przypisach, o czym już sygnalizowałem (zob. np. s. 382-383).

Należało – co jednoznacznie podkreślam – staranniejsze dokonać korekty technicznej rozprawy doktorskiej. Znajdują się w niej bowiem usterki literowe i gramatyczne.

7. Końcowa ocena rozprawy

Wskazane w niniejszej recenzji usterki i mankamenty, nie zmieniają ogólnie pozytywnej oceny rozprawy doktorskiej Pana mgra Pawła Stefanka pt. „Prawo dostępu do procedury udzielenia ochrony międzynarodowej – studium prawnoporównawcze”, przygotowanej pod kierunkiem naukowym prof. UW dra hab. Zdzisława Galickiego, przy promotorstwie pomocniczym dr Zuzanny Kulińskiej-Kępy, napisanej na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego.

Dlatego też stwierdzam, że spełnia ona wymogi określone dyspozycją art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach naukowych i tytule w zakresie sztuki (Dz.U. z 2017 r., poz. 1789) w związku z art. 179 ust. 2 ustawy z dnia 3 lipca 2018 r. Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2018 r., poz. 1669). Stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego oraz wykazuje ogólną wiedzę teoretyczną Kandydata w dyscyplinie naukowej (nauki prawne), a także umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

W świetle powyższego, pomimo dostrzeżonych mankamentów i usterek, przedstawiam wniosek o dopuszczenie Pana mgra Pawła Stefanka do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

